

Oponentský posudek disertační práce

Mgr. Ing. Miloš Kačírek, 2006

Téma: Zákon a spravedlnost ve starověké hebrejské tradici

Oponovaná disertační práce splňuje dle mého názoru z formálního hlediska všechny zákonem předepsané náležitosti, tj. počet stran, Úvod, Závěr (dle mého názoru by práce mohla obsahovat i závěr, resp. resumé také v cizím jazyce), poznámkový aparát, přehled používané literatury (zde bych doplnila také přehled pramenů, používá-li pisatel různé překlady Bible apod.). Seznam zkratk by měl obsahovat též např. GnRaba (Genesis Raba) či jiné, byť české zkratky. Za nesporný klad práce považuji téměř absenci pravopisných chyb a důsledné citování použité literatury, dále pak doplnění textu o citace.

V první řadě bych se zastavila u výběru literatury. Považuji za poněkud zavádějící tvrzení autora, že kralický překlad Bible je přesnější než ekumenický překlad. Neovládá-li autor sám hebrejský jazyk, je otázkou, na základě čeho to on sám může vědecky posoudit. V tomto případě bych doporučila přijímat spíše stanovisko široké odborné veřejnosti. V práci dále chybí základní judaistická právní literatura – byť v překladu, za zásadní považuji absenci citací z Mišny a Talmudu, neboť se jedná nejen o výklad právních předpisů na základě Tanachu, ale také o odraz starověké tradice. Chce-li se autor zabývat danou otázkou v období starověku, jsou tyto prameny nezbytnými. Citace z Mošeho Weinfeldta nestačí. Midraše je možné citovat i z anglického překladu, překlad z hebrejštiny do němčiny a následně do češtiny (u K. Schuberta) považuji za poměrně dlouhý, a vzhledem k tomu, že sám autor připouští, že každý překlad je zároveň i výkladem, i trochu zavádějící proces. Knihy jako Příběhy z Talmudu se řadí spíše do oblasti literatury populární.

Po technické stránce je třeba také zmínit způsob přepisu hebrejských jmen a názvů, který je v práci nepřesný, v některých případech dokonce chybný. Snad největší chybou je v tomto ohledu přepis slova צדקה (*cedaka*), který autor přepisuje jako *sedáká*, tzn. dochází k záměně písmena, které se skutečně v hebrejštině vyslovuje jako české „c“ za zavádějící výslovnost „s“. Pro případné veřejné vydání této práce bych v každém případě doporučovala přepis názvů konzultovat s odborníky. Podobná chyba se nachází na str. 105, kde je chybně uveden kořen slova Tora (jedná se o תרה – j- r-h) apod.

Autor staví celou práci na výkladu pojmů zákona a spravedlnosti v rámci Starého zákona, následně tyto srovnává a dává je do souvislosti s názory křesťanských autorit. Následně poté výklad těchto pojmů porovnává s ustanoveními Mezopotámie a Egypta. V této souvislosti se však naskytá otázka, zda obsah práce plně odpovídá zvolenému názvu. Dle mého názoru se daná práce nesnaží postihnout otázku zákona a spravedlnosti ve starověké hebrejské tradici, nýbrž ve Starém zákoně. To bych považovala asi za největší pochybení celé práce. Chybí tedy vymezení přesného časového období. O tom, že se autor skutečně zaměřuje pouze na texty Starého zákona, svědčí i absence zmínky např. o farizejích či Sanhedrinu (Sanhedrin zmiňuje autor jednou v rámci citace z A. Novotného) a samozřejmě pozdějších starověkých židovských autorit (Šamaj, Šim'on ben Šetach, r. Akiva apod.).

Autor správně začíná vymezením základních pojmů a všímá si i jejich určité mnohoznačnosti, jejich výskytu (jednotlivě či společně), jenž může mít také specifický význam. Domnívám se však, že autor přistupuje k právní problematice z křesťanského hlediska a trochu opomíjí výklad pojmů v židovské tradici mající své kořeny právě ve starověku. V případě výkladu pojmu Tora nezmiňuje tradiční úlohu izraelského národa právě v souvislosti se Zjevením Tóry na Sinaji, nerozlišuje *Tora še-be-al-pe* (Ústní zákon) a *Tora še-bi-chtav*, v případě pojmu *mišpat* neuvádí například jeho vztah k *chukim* – (*chukim u-mišpatim*) apod.

Za velice příhodné považuji uvedení Hilelových principů exegeze, škoda jen, že se nemluví také o Šamajově škole, jež stála často v opozici vůči škole Hilelově, nebo že různá právní rozhodnutí dle Hilelovy školy nejsou citována častěji, více popsána či nastíněni jejich vliv na pozdější židovské zákonodárství. Kapitola zabývající se spravedlností u Aristotela byla dle mého názoru zvolena velice dobře, ale mohla být doplněna o názory na spravedlnost některých jeho židovských současníků a významných učenců, případně vystižen jejich vzájemný vliv. Zařazení kapitoly zabývající se pojmem spravedlnosti ve Starém zákoně je zcela na místě, je vhodně doplněna citacemi. V případě kapitoly zabývající se pojmem spravedlnosti v rabínské tradici je však opravdu důležité pro vědeckou práci citovat spisy rabínské tradice – byť pouze v anglickém překladu, než vycházet jen z populární literatury. Škoda, že kapitola věnující se soudu ve Starém zákoně je opsána z A. Novotného skoro doslova.

Za nejlepší kapitoly práce považuji ty, jež se zabývají srovnáním právních úprav biblického Izraele, Mezopotámie a Egypta, případně jejich vzájemným vlivů. Zde se autor zabývá konkrétními právními ustanoveními, jež by bývala mohla být jedním z východisek celé práce.

Autor si zvolil dle mého názoru téma velice nesnadné, a to zvláště díky tomu, že neovládá hebrejský jazyk. Právě vzhledem k tomuto faktu bych doporučovala vycházet z komentářů k různým právním ustanovením a nevěnovala bych tolik pozornosti vymezení významu a vlastnímu výkladu uvedených pojmů. Autor se zjevně soustředil na problematiku zákona a spravedlnosti ve Starém zákoně z křesťanského hlediska, za přínos práce považuji v této souvislosti uvedení názorů různých křesťanských autorit a srovnání právních úprav - ustanovení Mezopotámie a Egypta. To vše však mohlo být opět srovnáno s názory na danou problematiku starověkými židovskými současnými halachickými autoritami, jejichž názory v práci zcela postrádám, a které by byly velice příhodné právě vzhledem k názvu celé práce.

Jak již bylo uvedeno v úvodu, po formální stránce je předkládaná disertační práce v pořádku, její obsah však odpovídá zvolenému názvu tématu jen částečně.

Přes výše uvedené výtky a připomínky splňuje v zásadě oponovaná práce jako celek obsahové i formální náležitosti na doktorské disertační práce kladené. Mohu ji proto doporučit k ústní obhajobě, avšak pod podmínkou, že autor před jejím případným publikováním odstraní výše naznačené nedostatky (např. pokud jde o neúplný soulad názvu práce s jejím obsahem, chyby v českém přepisu hebrejských slov atd.). V rámci ústní obhajoby navrhuji se věnovat zejména následujícím otázkám a problémům:

1/ Otázce zákonodárné funkce Sanhedrinu ve starověku.

2/ Pojetí zákona a spravedlnosti v Mišně a Talmudu.

V Praze dne 18. listopadu 2006

ThDr. Pavla DAMOHORSKÁ, Th.D.
oponent

